

॥ ४२ ॥ ४३ ॥ १४४ ॥ इति अनुशासनपर्वणि नैलकंठीये भारतभाष्ये समाधिकशततमोऽध्यायः ॥ १०७ ॥ ॥ ७३ ॥ ॥ ७४ ॥ यदिति ॥ १ ॥ २ ॥ ३ ॥ ४ ॥ ५ ॥ ६ ॥
उपवासानिमान्कृत्वा गच्छेच्च परमांगतिं ॥ देवद्विजातिपूजायां रतो भरतसत्तम ॥ ४२ ॥ उपवासविधिस्त्वेष्टविस्तरेण प्रकीर्तितः ॥ नियतेष्वप्रमत्तेषु शौचव
त्सु महात्मसु ॥ ४३ ॥ दंभद्रोहनिवृत्तेषु कृतबुद्धिषु भारत ॥ अचलेष्वप्रकंपेषु माते भूदत्र संशयः ॥ १४४ ॥ इति श्रीमहाभारते अनु० आनुशासनिके पर्वणि
दानधर्मे उपवासविधिर्नाम समाधिकशततमोऽध्यायः ॥ १०७ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ युधिष्ठिर उवाच यद्वरं सर्वतीर्थानां तन्मे ब्रूहि पितामह ॥ य
त्र चैव परं शौचं तन्मे व्याख्यातुमर्हसि ॥ १ ॥ भीष्म उवाच सर्वाणि खलु तीर्थानि गुणवंति मनीषिणः ॥ यत्तु तीर्थं च शौचं च तन्मे शृणु समाहितः ॥ २ ॥ अ
गाधे विमलेशु द्वे सत्यतो ये धृतिद्वदे ॥ स्नातव्यं मानसे तीर्थं सत्त्वमालंब्य शाश्वतं ॥ ३ ॥ तीर्थशौचमनर्थित्वमार्जवं सत्यमार्दवं ॥ अहिंसा सर्वभूतानामानृशंस्यं
दमः शमः ॥ ४ ॥ निर्ममानिरहंकारा निर्द्वंद्वानि परिग्रहाः ॥ शुचयस्तो र्थभूतास्ते ये भैक्ष्यमुपभुंजते ॥ ५ ॥ तत्त्ववित्त्वनहं बुद्धिस्तीर्थप्रवरमुच्यते ॥ शौचलक्षणमेत
त्ते सर्वत्रैवान्ववेक्षतः ॥ ६ ॥ रजस्तमः सत्त्वमथो येषां निर्धौतमात्मनः ॥ शौचाशौचसमायुक्ताः स्वकार्यपरिमार्गिणः ॥ ७ ॥ सर्वत्यागेष्वभिरताः सर्वज्ञाः समद
र्शिनः ॥ शौचेन वृत्तशौचार्थास्ते तीर्थाः शुचयश्च ये ॥ ८ ॥ नोदकक्लिन्नगात्रस्तु स्नात इत्यभिधीयते ॥ सस्नातो यो दमस्नातः स बाह्याभ्यंतरः शुचिः ॥ ९ ॥ अती
तेष्वनपेक्षायै प्राप्तेष्वर्थेषु निर्ममाः ॥ शौचमेव परं तेषां येषां नोत्पद्यते स्पृहा ॥ १० ॥ प्रज्ञानं शौचमेव ह शरीरस्य विशेषतः ॥ तथानिष्किंचनत्वं च मनसश्च प्रसन्न
ता ॥ ११ ॥ वृत्तशौचं मनःशौचं तीर्थशौचमतः परं ॥ ज्ञानोत्पन्नं च यच्छौचं तच्छौचं परमं स्मृतं ॥ १२ ॥ मनसा च प्रदीप्तेन ब्रह्मज्ञानजलेन च ॥ स्नातियो मानसे तीर्थे त
स्नानं तत्त्वदर्शिनः ॥ १३ ॥ समारोपितशौचस्तु नित्यं भावसमाहितः ॥ केवलं गुणसंपन्नः शुचिरेव नरः सदा ॥ १४ ॥ शरीरस्थानि तीर्थानि प्रोक्तान्येतानि भारत ॥
पृथिव्यां यानि तीर्थानि पुण्यानि शृणुता न्यपि ॥ १५ ॥ शरीरस्य यथोद्देशाः शुचयः परिकीर्तिताः ॥ तथा पृथिव्याभागाश्च पुण्यानि सलिलानि च ॥ १६ ॥ कीर्त
ना चैव तीर्थस्य स्नानाच्च पितृतर्पणात् ॥ धुनंति पापं तीर्थेषु ते प्रयांति सुखं दिवं ॥ १७ ॥ परिग्रहाच्च साधूनां पृथिव्याश्चैव तेजसा ॥ अतीव पुण्यभागास्ते सलिलस्य
च तेजसा ॥ १८ ॥ मनसश्च पृथिव्याश्च पुण्यास्तीर्थास्तथापरे ॥ उभयोरेव यः स्नायात्स सिद्धिं शीघ्रमाप्नुयात् ॥ १९ ॥

॥ ७ ॥ ८ ॥ ९ ॥ १० ॥ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥